

Witold Dąbrowski

Adwokat - radca prawny

Palestra 9/7-8(91-92), 7-11

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nalności tej formy nadzoru i kontroli nad pracą zespołów. Dlatego też okoliczność tę powinny mieć na uwadze z jednej strony rady adwokackie i zespoły wizytatorów, a z drugiej — kierownicy zespołów.

Przebieg pozytywnych zmian zachodzących w adwokaturze, jak również pewne pojedyncze wypadki zdarzających się nieprawidłowości są przedmiotem szczególnego zainteresowania czynników państwowych i politycznych. Atmosfera zaufania i życzliwości, jaka ostatnio towarzyszyła dyskusji na temat sytuacji w adwokaturze na kolegium Ministerstwa Sprawiedliwości, oraz wypowiedzi Ministra Sprawiedliwości prof. dra S. Walczaka w rozmowie z członkami Prezydium NRA stwarzają adwokaturze i jej organom właściwe warunki działania.

WITOLD DĄBROWSKI

Adwokat — radca prawny¹

Jak wykazują ostatnie dane statystyczne, adwokatów-radców prawnych jest w tej chwili 1271. Stanowi to 21,3% całej adwokatury polskiej.

Największe skupienie adwokatów-radców prawnych notujemy: w Izbie warszawskiej — 512, katowickiej — 123, poznańskiej — 111, łódzkiej — 101 i krakowskiej — 83. Jeśli jednak rozważymy to zagadnienie od strony stosunku do adwokatów wpisanych na listę danej izby adwokackiej, to procentowo liczba adwokatów-radców prawnych przedstawia się następująco: w Warszawie 33,2%, w Zielonej Górze 29,2%, w Poznaniu 25,9%, w Gdańsku 25,6% i w Krakowie 22,5%.

Ta znaczna liczba adwokatów ma pełne uprawnienia członków palestry wpisanych na listę, a więc ma ona prawo do tytułu adwokata, występowania w todzie, ma czynne i bierne prawo wyborcze, prawo do świadczeń z Funduszu Samopomocy Koleżeńskie przy NRA oraz do świadczeń z funduszy wzajemnej pomocy rad adwokackich itp. Radcowie prawni nie mogą jedynie wykonywać zawodu adwokata (art. 70 ustawy o ustroju adwokatury).

To właśnie określenie: „niewykonywanie zawodu” budzi największy sprzeciw i największe zastrzeżenia ze strony adwokatów-radców prawnych.

Ustawa z dnia 19 grudnia 1963 r. o ustroju adwokatury nie daje definicji przedmiotowej, która by określała, na czym polega zawód adwokata. Ustawa stanowi tylko w art. 3, że adwokat może wykonywać zawód w zespole adwokackim lub w społecznym biurze pomocy prawnej. Z tego więc punktu widzenia (tj. ustawowego, który łączy wykonywanie zawodu z zespołem lub biurem) adwokat-radca prawny, wykonujący swoje funkcje poza tymi jednostkami, nie może być uważany za adwokata wykonującego zawód w rozumieniu ustawy o ustroju adwokatury.

Nie można jednak tego formalnego podziału traktować jako wyłączenia adwokata-radcy prawnego z adwokatury. W rozumieniu ogólnie przyjętej definicji radca prawny jest nadal adwokatem.

¹ Streszczenie przemówienia wygłoszonego na zebraniu Komisji do spraw adwokatów-radców prawnych przy NRA.

W poprzedniej, uchylonej obecnie ustawie o ustroju adwokatury z dnia 27.VI.1950 r. mieliśmy w art. 49 ust. 1 określenie pracy zawodowej, która polegała na udzielaniu pomocy prawnej, a w szczególności na obronie i zastępstwie stron przed sądami, urzędami i instytucjami prawa publicznego, jak również na udzielaniu porad i opinii prawnych oraz opracowywaniu aktów prawnych.

W uchwale zaś nr 533 Rady Ministrów z dn. 13.XII.1961 r. w sprawie obsługi prawnej przedsiębiorstw państwowych, zjednoczeń oraz banków państwowych (Monitor Polski Nr 96, poz. 406) znajdujemy w § 1 określenie obsługi prawnej, która polega na: 1) udzielaniu porad, opinii i wyjaśnień w sprawach dotyczących stosowania obowiązujących przepisów prawnych, 2) opracowywanie i opiniowanie projektów umów i innych aktów wywołujących skutki prawne oraz opracowywanie pism procesowych, 3) opracowywanie i opiniowanie pod względem prawnym zarządzeń, instrukcji i regulaminów, 4) zastępstwo w postępowaniu sądowym, arbitrażowym, administracyjnym oraz przed innymi organami orzekającymi.

Otóż jeśli zestawimy brzmienie tych dwóch przepisów prawnych i porównamy ich treść ze sobą, to możemy dać tylko taką odpowiedź, że definicja wykonywania zawodu adwokata według dawnego art. 49 oraz definicja obsługi prawnej jednostek gospodarki uspołecznionej (§ 1 uchwały nr 533) były identyczne.

Jak wynika z treści uchwały nr 533, całe zagadnienie związane z określeniem treści obsługi prawnej i zapewnieniem jej należytego wykonania zostało ujęte z punktu widzenia zakresu tej obsługi, a nie osób, które mają tę obsługę wykonywać. Według bowiem uchwały nr 533 obsługę prawną jednostek gospodarki uspołecznionej mogą wykonywać nie tylko radcowie prawni. Można tę obsługę zorganizować w inny sposób przewidziany w uchwale i w przepisach wykonawczych, mianowicie w zależności od szczególnych warunków i potrzeb przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem rozmiarów tych potrzeb oraz celowej i oszczędnej gospodarki (§ 2 ust. 1 i 2 uchwały oraz § 1 załącznika nr 1 do zarządzenia nr 62 Prezesa Rady Ministrów z dnia 3.VII.1962 r. — Monitor Polski Nr 57, poz. 270).

Skoro więc uchwała nie stworzyła zawodu radcy prawnego, lecz tylko stanowisko w zawodzie „pracownika umysłowego”, to adwokat-radca prawny nie zaprzestał wykonywać zawodu adwokata w szerokim ujęciu tej definicji, lecz ograniczył jedynie zakres swych czynności do obsługi jednostek gospodarki uspołecznionej. Nie jest on adwokatem wykonującym zawód (art. 3 i 70 ustawy o ustroju adwokatury), wykonuje go jednak w rozumieniu ogólnej definicji zawodu adwokackiego, polegającego na udzielaniu pomocy prawnej i zastępowaniu strony przed sądami i władzami.

Jak już pozwoliłem sobie zaznaczyć w artykule pt. „Adwokat w obsłudze prawnej jednostek państwowych („Palestra” nr 5 z 1960 r.)”, pomoc prawną w jednostkach gospodarki uspołecznionej zorganizowali w latach 1944—1946 właśnie adwokaci, przeważnie cywiliści, którzy oddawali swoją wiedzę i doświadczenie zawodowe na potrzeby tworzącego się wtedy nowego systemu zarządzania majątkiem społecznym.

Ambicją więc adwokata-radcy prawnego w najlepszym tego słowa znaczeniu powinno być nie tylko należyte wykonywanie przez siebie obsługi prawnej, ale i dołożenie starań, aby ta praca była również przez innych należycie wykonywana.

Przechodząc teraz do szczegółowego przedstawienia problemów związanych z pracą adwokata-radcy prawnego, proponuje się dokonanie podziału tego zagadnienia na 3 grupy:

- I grupa — to sprawy należytego wykonywania obsługi prawnej,
II — sprawy związane z warunkami pracy i wynagradzaniem radców prawnych.
III — sprawy organizacyjne.

Do I grupy trzeba zaliczyć następujące kwestie:

- a) należyłą pracę adwokata-radcy prawnego przy wykonywaniu przez niego obsługi prawnej. Wielka ilość aktów prawnych i dość chwiejne w wielu wypadkach orzecznictwo sądowe i arbitrażowe wymagają od radcy prawnego stałego pogłębiania znajomości przepisów prawnych i ich należytej interpretacji. Radca prawny w zasadzie pracuje sam w obsługiwanej przez siebie jednostce. Celowe więc byłoby organizowanie zebrań, narad czy konsultacji dla omawiania na bieżąco przepisów i orzecznictwa,
- b) jak największe włączenie się adwokata-radcy prawnego w życie przedsiębiorstwa. Jak słusznie zaznaczył Z. Rzepka w artykule „Nowe zasady obsługi prawnej przedsiębiorstw państwowych” (FUG nr 1 z 1962 r.), sprawy sądowe i arbitrażowe wymieniane są na ostatnim miejscu przy określaniu czynności prawnych. Ważne jest więc takie włączenie się w życie przedsiębiorstwa, żeby sprawy sporne były załatwiane przy zmniejszeniu procesów do minimum. Warto tu przytoczyć z artykułu Prezesa NRA adw. S. Godlewskiego („Palestra” nr 4 z 1965 r.) następujące słowa: „Radcowie prawni, dzięki znajomości zarówno struktury organizacyjnej swoich zakładów pracy, jak i obowiązujących tam przepisów w zakresie obiegu dokumentów — stanowią tę część adwokatury, która stoi i zawsze powinna stać na straży jak najszerszej pojętego interesu ogólnego społeczeństwa, zlokalizowanego w ich zakładzie pracy. Od poziomu pracy radców prawnych zależy więc w pewnym stopniu efektywność działalności gospodarczej”,
- c) przeprowadzanie wśród adwokatów-radców prawnych propagandy, by dzielić się na łamach czasopism swoimi doświadczeniami zarówno przy stosowaniu w życiu przepisów prawnych, jak i przy omawianiu trudności powstających w związku z wykonywaniem obsługi prawnej,
- d) nadzór i pomoc młodym prawnikom przy wykonywaniu przez nich obsługi prawnej. Pomoc ta może być dwojaka: bądź jako właściwy nadzór nad pracą referenta prawnego, bądź też jako pomoc doświadczonego prawnika dla młodego człowieka, który po złożeniu egzaminu zajmuje stanowisko radcy prawnego. Muszę bowiem, opierając się na długoletnim swym doświadczeniu prawnika zajmującego się pracą w jednostkach gospodarki uspołecznionej, podkreślić, że poziom zawodowy dużej liczby osób wykonujących obsługę prawną pozostawia wiele do życzenia. Szczególnie zaś brak doświadczenia w wielu sprawach wykazują egzaminowani ostatnio radcowie prawni. Przypuszczać należy, że jest to okres przejściowy. Należy postulować zmianę przepisów prawnych dotyczących odbywania aplikacji, treści i formy egzaminu oraz sprecyzować pracę w przedsiębiorstwie, która by dawała prawo do ubiegania się o stanowisko radcy prawnego. W każdym razie adwokat-radca prawny powinien, w miarę swoich możliwości, pomagać już obecnie w pracy młodym radcom prawnym,
- e) nadzór wykonywany przez radcę prawnego jednostek nadrzędnych. Stosownie do § 17 załącznika nr 2 do zarządzenia nr 62 Prezesa Rady Ministrów z dnia 3 lipca 1962 r. radca prawny jednostki nadrzędnej ma duże obowiązki charakteru nadzorczego. Niestety, w wielu wypadkach obowiązki te nie są wykonywane lub też wykonywane są w sposób niewłaściwy. Zach-

dzi to szczególnie w tych jednostkach, w których na stanowiska radców prawnych organizacji nadrzędnych angażuje się (czasami w drodze skierowań z zewnątrz) niedoświadczonego radcę prawnego, niekiedy bezpośrednio po aplikacji i złożonym egzaminie. Trzeba dążyć do tego, żeby stanowiska w tych właśnie jednostkach były obsadzone przez właściwych radców z długim stażem pracy i znajomością pracy w zakresie obsługi prawnej.

II. Do grupy związanej z zagadnieniami pracy i płacy należałoby zaliczyć następujące kwestie:

- a) zapewnienie właściwych warunków pracy radcy prawnemu, a w szczególności w zakresie zagwarantowania mu pomocy biurowej przy wykonywaniu czynności prawnych.
- b) ustawienie we właściwej formie niektórych zagadnień związanych z wynagrodzeniem, a w szczególności z premiowaniem radców prawnych,
- c) dążenie do ustalenia podatku od wynagrodzeń radców prawnych mających więcej niż jedno radcostwo — w skali niższej, aniżeli ma to miejsce w chwili obecnej.
- d) możliwość zaliczenia do okresu czasu potrzebnego do uzyskania renty starczej i nagród jubileuszowych poprzedniej pracy w zespole adwokackim.

W chwili obecnej, wobec nieorganizowania się radców prawnych i niezajmowania się sprawami bytowymi tej grupy przez inne organizacje czy związki, organa adwokatury, które grupują tak wielką rzeszę adwokatów-radców prawnych, mogłyby same bądź w porozumieniu z innymi organizacjami wystąpić — do kogo należy — z odpowiednimi wnioskami w poruszanych wyżej zagadnieniach.

III. Do grupy, którą nazywamy „organizacyjną”, zaliczyć należy następujące kwestie:

- a) właściwe ustosunkowanie się organów adwokatury do adwokatów-radców prawnych. W chwili obecnej rady adwokackie odsunęły się prawie zupełnie od tego zagadnienia, zajmując się przeważnie pracą adwokatów w zespołach. Nie należy zapominać, że przez przynależność do izby adwokaci-radcowie prawni mają prawo domagać się, aby rady adwokackie poświęciły również część swoich prac zagadnieniom tej tak dużej grupy adwokatów. Należałoby więc ustalić formy zajmowania się tymi sprawami,
- b) sprawa odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokata-radcy prawnego. Według obowiązujących przepisów radca prawny-adwokat podlega aż trzem władzom dyscyplinarnym: 1) dyrektorowi w zakładzie pracy, 2) komisji przy arbitrażu gospodarczym, 3) władzom przewidzianym w ustawie o ustroju adwokatury. Ustalenie wzajemnego stosunku i granic tej odpowiedzialności jest poważnym do rozważenia tematem,
- c) sprawa rozszerzenia zakresu szkolenia aplikantów adwokackich w dziedzinie ustawodawstwa gospodarczego. Aplikant adwokacki po złożeniu egzaminu może zostać radcą prawnym. Wyniki przeprowadzanych egzaminów wskazują jednak na bardzo słabą znajomość prawa regulującego stosunki między jednostkami społecznymi. W programie prac szkoleniowych aplikantów adwokackich zagadnieniu temu poświęcono zbyt mało czasu,
- d) sprawa możliwości powrotu adwokata-radcy prawnego do zespołu przy ustalonych kontyngentach adwokackich,
- e) współpraca i wzajemny stosunek rad adwokackich i komisji arbitrażowych,
- f) współpraca ze Zrzeszeniem Prawników Polskich.

Postawione problemy, bez wyciągania wniosków i szerszego ich omówienia, na pewno nie wyczerpują wszystkich kwestii związanych z pracą radcy prawnego. Stawiają tylko pewne zagadnienia, które przy należytych opracowaniu i stosowaniu w życiu na pewno ułatwią wykonywanie obsługi prawnej i poprawią warunki pracy adwokata-radcy prawnego.

Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej uchwałą z dnia 13 maja 1965 r. powołało specjalną Komisję do spraw adwokatów-radców prawnych. Do jej zadań należy przede wszystkim wskazanie drogi do znalezienia właściwego kontaktu pomiędzy organami adwokatury a radcami prawnymi jako członkami izby.

Nie należy jednak narzucać radom adwokackim sztywnych form i zakresu pracy. Trzeba tylko tę pracę ułatwić przez określenie ogólnych ram i postawienie określonych problemów, aby w drodze dyskusji w poszczególnych radach i izbach poznać stanowisko ogółu adwokatów-radców prawnych i ułatwić im pracę na zajmowanych stanowiskach.

Nie należy też ograniczać inicjatywy poszczególnych rad i środowisk adwokackich. Trzeba tylko nawiązać z nimi odpowiednie kontakty, aby doświadczenia w zakresie prawidłowego rozwiązywania pewnych problemów dotyczących radców prawnych przenieść do innych izb.

Przy rozważaniu problemów związanych z obsługą prawną należy również pamiętać o tym, że przy spełnieniu określonych warunków aplikant adwokacki może zostać radcą prawnym (patrz artykuł: „Aplikant adwokacki jako radca prawny” — „Palestra” nr 11 z 1963 r.). Trzeba więc również i to zagadnienie mieć na uwadze przy rozważaniu spraw adwokatów-radców prawnych.

RYSZARD MAREK

Niektóre problemy pracy zawodowej adwokatów-radców prawnych w Warszawie

1. W Wojewódzkiej Izbie Adwokackiej w Warszawie wpisane były na dzień 1.IV.1965 r. na listę adwokatów 463 osoby zajmujące stanowiska radców prawnych w jednostkach gospodarki społecznej. Stanowi to 31,11% stanu osobowego Izby. Jest to więc liczna grupa członków Izby, nazywana oficjalnie według terminologii ustawy z dnia 19.XII.1963 r. o ustroju adwokatury¹ grupą adwokatów nie wykonujących zawodu adwokata. Z tego względu zagadnienia związane z sytuacją prawną i bytową tych adwokatów powinny stanowić odpowiednio proporcjonalny udział pracy i zainteresowań organów adwokatury.

Jak trafnie podkreślono w artykule redakcyjnym pt. „Nasze zadania” w „Palestrze”,² jednym z podstawowych warunków dalszego rozwoju naszego kraju jest usprawnienie zarządzania gospodarką narodową. Oznacza to większą niż dotychczas dyscyplinę planowania, kierowania i działalności finansowej w zakładach

¹ Dz. U. Nr 57, poz. 309.

² „Palestra” nr 7, z 1964 r.